

DE SYMBOLIEK VAN LIJN EN KLEUR.

De opdracht het nieuwe gebouw van de afd. Apeldoorn van den Ned. Prot. Bond van gebrandschilderde ramen te voorzien werd door ons vooral daarom met vreugde aanvaard, omdat ons hierdoor de gelegenheid werd geboden aan een lang gekoesterde wens uiting te geven, n.l. het Vrijzinnig protestants geloofsbeleven te vertolken in een reeks symbolische, zinrijke verbeeldingen, begrijpelijk voor iedereen, ruimte latend voor persoonlijke gedachten en phantasie, in vorm kleur en "toastie" een protestantsche, geloovige sfeer scheppend; kortom met onze beste krachten mede te werken aan een jonge Vrijzinnig Protestantsche kerkelijke kunst en misschien op dit terrein eenig pionierswerk te doen. Het vertrouwen van Bondsbestuur en architect en de wetenschappelijke medewerking van dr. Bleeker hielpen ons in vele opzichten. En de juiste doelmatige indeeling der lichtopeningen in het eerlijke bouwwerk werkten zeer mee om aan een voorname praktische voorwaarde te voldoen, n.l. in het gebouw voldoende licht te verkrijgen en niet te vervallen tot de duisternis van middeleeuwsche kerken.

In aansluiting bij de uiteenzetting van dr. Bleeker over de diepere gedachten, die de raamreeks verbeeldt, rest ons nog een en ander te zeggen over kleur en lijn. Daar o.i. iedere kunstuiting voor zich zelf moet spreken en niet beredeneerd mag worden, zullen wij kort zijn in ons betoog.

Onze grondgedachte was een kleurencombinatie te maken, die als toongheel een mystieke verheven sfeer schept, een decoratief kleurengeheel, waarvan de details door den kerkbezoeker kunen worden opgezocht, als hij er behoefte aan heeft, maar dat hem niet afleidt bij het volgen van den dienst.

De motieven hielden we eenvoudig, binnen het bereik van iedereen, maar toch van een diepere bedoeling vervuld. Deze motieven, de kernen der ramen, gaven we een grijzen, mystieklichtenden, onreëlen toon, vooral ook, omdat in enkele gevallen (waarin met geen symbool kon worden verstaan) geen reële figuur (de Christus, Petrus, de Samaritaan) moest worden verbeeld, maar een idee. Daarom kozen we dus een neutrale, onwezenlijke, mystieke toon, lichtend uit het geheel, omdat het de kern, als 't ware het hart van het raam is. Als overgang naar het meer wereldsche geel van den rand dient het paars, de verheven, geestelijke kleur. Om een eenheid van alle ramen te krijgen, brachten we in de basis een blauwen band aan, die zich, geschakeerd, langs beide kerkwanden uitstrekt. Aan de eene zijde van de kerk zijn op deze banden opschriften aangebracht, die betrekking hebben op hetgeen het raam voorstelt, maar die tevens decoratief werken, evenals de versiering op den band van de ramen in den andere kerkwand. In de bovengedeelten der ramen werden vijf, in toon naast elkaar liggende, soorten glas verwerkt, die ruim licht doorlaten, maar harmonisch aansluiten bij het schilderwerk en alle schoonheid van het simpele glas uitspreken.

Beziet men de ramen aan den rechterwand, te beginnen vanaf den preekstoel, dan kunnen wij van de vorm- en kleursymboliek nog het volgende aanduiden:

In het eerste raam dat we "**Geboorte**" zouden willen noemen, de kribbe met de staartster in lichtende, neerdalende lijnen: de hoofdvorm van het paarse vlak duidt op de stal of de grot.

"Matheus" : de "mensch", lichtend uit een grijs fond, gevat in een vijfhoek, het teeken van den idealen mensch.

"Doop": de duif in een lichtbundel neerdalend, het symbool van den Heiligen Geest; daaronder golflijnen, die de Jordaan symboliseeren.

"Prediker": de predikende Christusfiguur als kern van een verheven-oprijzende lijnencompositie.

"Marcus": de leeuw op een geel fond, gevat in een vijfhoek.

"Goede Herder": de Christusfiguur, vol liefde een lam dragend; aan zijn voeten naar hem "opgaande" schaaapjes.

"Wonder": de Christusfiguur wandelend op het meer van Genezareth, de Petrusfiguur wegzinkend in het water; de rechterarm van Petrus zoekt vergeefs steun in het aardsche; de linkerarm tast en reikt naar hooger steun; de Christusfiguur met opheffend wegwijzend gebaar.

"Lucas": de stier op een groen fond in een vijfhoek.

"Laatste Avondmaal": de avondmaalsbeker in een oud-christelijken vorm.

"Doornenkroon": de grillige, wreede, smartelijke vormen van de doornenkroon zijn verwerkt in de totale vormgeving.

"Johannes": de adelaar op een paars fond in een vijfhoek.

"Kruis": de kruisvorm in concentreerende en uitstralende lijnen.

Van de vier evangelisten dient nog gezegd te worden, dat zij ieder hun speciale fondkleur hebben, die door een eeuwenlange traditie vaststaat. Het ontstaan van deze traditie verliest zich in de nevelen der historie.

De ramen aan de linkerzijde(vanaf den preekstoel gezien) hebben in iedere groep een eigen symbolische vorm, waarin de lichtende motieven zijn gevat.

In de eerste groep de "**Liefde**" in eenige van haar vele vormen verbeeldend, is als symbolische vorm het hart gebruikt.

De daaropvolgende, die de "**Heiligheid**" of het **gebod Gods** vertolkt, heeft de vorm van de wetstafelen.

De motieven van de derde ramengroep, die de "**Bezieling**" weergeven, zijn omsloten door de figuren van twee tegenover elkaar gestelde driehoeken, waarvan de opgaande den geest en de neergaande de stof aanbidt.

De laatste ramengroep, de "**Gemeente**" voorstellend, heeft den cirkelvorm als symbool van de gesloten eenheid.

De zes kleine ramen ter weerszijden van den preekstoel en het bloemenraam in den voorgevel van het kerkgebouw, spreken, na het betoog van dr. Bleeker, voor zich zelf.

Mogen de ramen tot iedereen spreken en mogen zij door velen worden verstaan! En moge de herleefde
glsabrandschilderkunst een ereplaats innemen in de zich ontplooiende Vrijzinnig Protestantsche kerkelijke kunst!

Dat zal de grootste belooning zijn voor ons werk en ons streven.

H.G. Bokhorst,
Deventer